

SÜRYANİ HALKININ DURUMUNA İLİŞKİN DOSYA

LOZAN ANTLAŞMASI'NIN 100. YILDÖNÜMÜ

AVRUPA SÜRYANİLER BİRLİĞİ (ESU) TARAFINDAN

Lozan Antlaşması Süryani-Asuri-Keldani-Arami halkının inkarına yol açan uluslararası resmi bir belge olarak 24 Temmuz 2023 tarihinde yüzyılını doldurmaktadır. Bu tarihten sonra uluslararası ilgili devlet ve güçlerin Süryani halkının geleceğini yeniden ele almaları ve tarihte yapılan yanlışlıkların düzeltmeleri, kimliği ve varlığını sürdürülmesi açısından hayati bir önem taşımaktadır. Çünkü Lozan Antlaşmasının üçüncü paragrafında yer alan 37-45 maddeleriyle tanımlanan gayrimüslim azınlıkların hakları, Süryani halkı için herhangi bir şekilde uygulanmamıştır.

Lozan Antlaşması 24 Temmuz 1923'de Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven Devletleri ile Türkiye temsilcileri arasında imzalanan uluslararası bir antlaşmadır. Dolayısıyla Lozan Antlaşması Türkiye Cumhuriyeti'nin Misaki Milli sınırlarını belirleyen, Türkiye'yi bağımsız bir devlet olarak tanıyan ve bunu uluslararası planda tescil eden bir belge olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan bugüne kadar kendi sınırları içerisinde kalan etnik, dinsel, kültürel azınlıklara ve halklara karşı asimilasyoncu, inkarcı ve baskıya dayalı bir siyaset uygulamıştır. Lozan Antlaşmasının üçüncü paragrafında yer alan gayrimüslim azınlık hakları kısmen Ermeni, Rum ve Yahudi halkları için uygulanmışsada, geri kalan kimlikler yok sayılarak dilleri ve kültürel değerleri yasaklanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti bugüne kadar baskıcı politikalarla inkar edip yok etmeye çalıştığı Süryaniler, Mezopotamya'nın yerli ve en Kadim halkıdır. Süryani halkı insanlığın beşiği olan Mezopotamya'da, Sümer, Akad, Babil, Asur, Aram, Kalde uygarlıklarını kurarak, dünya halklarına zengin bir kültürü armağan etmiş ve tarihte büyük bir rol oynamıştır. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenleri ve işbirlikçileri tarafından 1915 soykırımı gerçekleştirilmiş ve yaklaşık yarım milyon Süryani insanı katledilmiştir. Bu soykırımla Süryani halkının bütün gelişme dinamikleri tahrip edildiği için güçten düşürülmüş, bu nedenle uluslararası platformlarda da etkin bir konuma sahip olamamıştır.

Birinci dünya savaşının sona ermesiyle başlayan görüşmelerde ve yapılan konferanslarda Süryaniler güçlü devletlerin gölgesinde kalmıştır. Bu devletler de kendi çıkarlarını esas alarak, Ortadoğu'yu farklı devletler kurarak, yeniden yapılandırmışlardır. Dünyamızda herkes demokrasiden, barıştan, insan haklarından, ekonomik refahtan vb. evrensel değerlerden söz ediyor. Süryani halkıda bu değerlere sahip olarak yaşamak istiyor. Türkiye Cumhuriyeti'de, insan haklarıyla ilgili altına imza attığı devletler arası birçok anlaşmanın gereğini yerine getirme yükümlülüğüne sahip olmasına rağmen, tam tersi ırkçı ve tek tipçi bir siyaset uygulamıştır. Süryani halkının hakları tekrar inkar edilmemesi için, önümüzdeki yüzyılda uluslararası güçler tarafından güvence altına alınması büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla Lozan Antlaşmasıyla azınlıklara tanınan haklardan mahrum bırakılan Süryani halkının bütün hakları daha da genişletilerek tanınmalı ve üzerindeki inkarcı, izolasyon politikalara son verilmelidir.

Süryani Halkını İnkâr Eden Yeni Antlaşmalar Engellenmelidir:

Süryani halkı birinci dünya savaşı koşullarında Ermeni ve Helen halkları ile birlikte tarihin en büyük soykırımına uğradı. Bu soykırımın acıları ve tahribatları nesilden nesile günümüze kadar devam etmektedir. Her Süryani'nin yüreğinde ve zihninde derin ve silinmez izler bırakmıştır. 1923'te Türkiye yetkilileri ile Batılı devletler arasında imzalanan Lozan Antlaşması, Süryani halkına uluslararası bir darbe

olmuştur. Çünkü ülkemiz Bethnahrin bu antlaşmayla değişik güçler arasında paylaşılmış, Süryani halkının kimliği, tarihsel ve kültürel değerleri inkar edilmiştir.

Süryani halkı 100 yıldır inkar ve baskı politikalarıyla yerinden yurdundan göçertilmiş ve böylece vatansızlaştırılması hedeflenmiştir. Lozan Antlaşması ile Süryani halkının yurdu parçalanmış, kültürel değerleri yozlaştırılmış, toplumsal doku ve halk birliği tahrip edilmiştir. Tel örgülerle bölünen Süryaniler birbirlerine yabancılaştırılmış ve her yönüyle zayıflatılmıştır.

Süryani halkının bazı aydınları ve kurumları bu haksız ve imhacı politikalara karşı değişik dönemlerde seslerini yükseltmeye, yaşanan tahribatları uluslararası platformların gündemine getirmeye çalışmışlardır. Ancak Süryani halkının Lozan Antlaşmasının yapıldığı tarihten bugüne kadar talepleri, yaşadığı acılar, uğradığı tahribatlar dikkate alınmamış ve bu gidişatın önüne geçilmemiştir. Uluslararası güçler ve ilgili devletler Süryani halkının uğradığı haksızlıklara ve tarihten silinme tehlikesine son vermek için, yeni bir antlaşmaya ihtiyaç vardır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti devleti Süryani halkının kimliğini, ulusal toplumsal varlığını şimdiye kadar kabul etmemektedir. Türkiye Cumhuriyeti devleti Avrupa Birliğine üye olmak için yaptığı başvuru sürecinde demokratik birçok adımı atma ve Kopenhag kriterlerini hayata geçirme gerçekliğiyle yüz yüze geldiği için, geri adım atarak anti demokratik, otoriter yoluna devam etmiştir. Dolayısıyla Türkiye devleti imha ve inkar politikasından 100 yıldır kesintisiz ve planlı bir şekilde uygulamasından vazgeçmemiştir.

Süryani Halkını Yok Oluşa Mahkum Eden Lozan Antlaşması Aşılmalıdır:

Tarihte insanları ve halkları sevindirip başarıya götüren olayların var olduğu gibi, insanlığı ve halkları üzüntüye boğan onarılmaması güç tahribatlara yol açan hatalar ve suçlar da vardır. Özellikle 20. Yüzyılda büyük felaketlere yol açan ve on milyonlarca insanın hayatına mal olan trajik gelişmeler meydana geldi. Birinci ve ikinci dünya savaşı koşullarında halklara karşı soykırımlar gerçekleştirildi. Halkların ana vatanları güçlü devletlerin çıkarları doğrultusunda bölündü ve zenginlik kaynakları paylaşıldı. Bu süreçte insanlar ideolojik, politik kamplara ayrılmaya başladılar. Aynı halktan insanlar birbirine kırdıtıldığı gibi, bölgesel çatışmalar da yaygınlaştırıldı. Böylece 20. Yüzyılda insanlık tarihinin en kanlı sayfaları yazıldı. Bütün insanlığı tehdit eden kitle imha silahları geliştirildi. Bu amansız dönemde en büyük devrimler, buluşlar ve başkaldırıları da gerçekleştirildi. Dinsel, kültürel farklılıklar bir yandan zenginliği temsil ederken, diğer yandan da çelişki ve çatışmaların kaynağı haline getirildiler. Katı ideolojik yaklaşımlar nedeniyle, insanlık uzlaşmaz bir siyasetin esiri haline getirildi.

Birinci dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, Osmanlı imparatorluğu egemenliğindeki Hristiyan dinine mensup halklara karşı Türk İslam stratejisi doğrultusunda cihad savaşı başlatıldı. Böylece Süryani, Ermeni, Rum Pontus, Kürt, Arap ve denetimi altındaki bütün halklar birbirine düşman haline getirildi. Hristiyan, Müslüman, Alevi, Yahudi, Ezidi inancına mensup insanlar arasında da güvensizlik, kin ve nefret tohumları ekildi. Bütün sorunlara karşı şiddet yöntemi uygulandı ve hak talepleri kanla bastırıldı. Bu uygulama biçimi gelişerek, bölgede ortaya çıkan devletlerin siyaseti haline getirildi. Özellikle, 1914-1915 yıllarında Süryani halkına karşı başlatılan soykırımla, yarım milyondan fazla insan katledildi. Diğer halklardan da milyonlarca insan hayatını kaybetti. Birinci dünya savaşı sonunda, Osmanlı İmparatorluğu'nun yenilgiye uğramasıyla, bölge sorunları bitmedi. Hatta, yapılan düzenlemeler nedeniyle sorunlar daha da karmaşık bir hal aldı. Çünkü 24.07.1923 tarihinde İsviçre'nin Lozan şehrinde imzalanan antlaşmayla, Ortadoğu yeniden paylaşıldı. Bu paylaşma neticesinde Süryani halkının kimliği inkar edildiği gibi, ana vatanı Mezopotamya'da kurulan yeni devletler arasında bölündü. Sadece Türkiye Cumhuriyeti değil, bölgedeki bütün devletler, Lozan Antlaşmasından güç alarak, Süryani halkına inkar politikası temelinde yaklaştılar. 100 yıldır bu politikayla Süryani halkının hak ve özgürlükleri hiçe sayılmaktadır.

1989 yılında Berlin duvarının yıkılması ardından, 1990 yılında reel sosyalizmin merkezi olan Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla, dünyamız yeni bir sürece girdi. Bu sürecin ilk pratik adımı, 1991 yılında Birinci Körfez

Savaşıyla atıldı. Bu yeni dönemin politik etkisiyle, Süryani halkına yönelik uluslararası güçlerin yaklaşımlarında olumlu bir değişiklik meydana geldi. Bu yaklaşım özellikle, yeni bir dünya düzenini planlayan ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinin politikalarında ortaya çıktı.

11 Eylül 2001 kanlı olayların gerçekleşmesinden sonra, Ortadoğu'daki farklı dinamiklere sahip olan toplumsal yapıların ve Süryani halkının bölgedeki önemi daha da hissedilmeye başlandı. Dolayısıyla uluslararası düzeyde ve Ortadoğu'da meydana gelen gelişmeler, yeni bir siyaset arayışının ve yol haritasının zeminini oluşturmuştur. Bu süreçte başta Irak'ta ve bütün bölgede geliştirilen yeni projeler içerisinde Süryani halkına da belli düzeyde yer verme imkanları oluşmuştur. Meydana gelen yeni gelişmelerle birlikte Ortadoğu'da oluşturulan statüko sarsılmaya başlamıştır. Dolayısıyla Lozan Antlaşmasında aşılmıştır. Bu dönemin temel özellikleri ve halkların ihtiyacı olan demokratik bir sistemi kurup geliştirmiştir. Statükocu, inkarcı ve şövenizme dayalı oligarşik, monarşik, totaliter rejimlerin ömrü tükenmektedir. Dolayısıyla herkesin demokrasiye ve yeni bir açılıma ihtiyacı olduğundan, bölge yeniden bir yapılanma gerçekliğiyle karşı karşıyadır.

Günümüzde Ortadoğu halklarını savaş koşullarında yapılan sömürgeci antlaşmalarla yönetmek ve her çeşit baskı birimini uygulamak, artık mümkün değildir. Bölgemiz ve dünyamız hızla değişmekte, bu değişim içinde Süryani halkıda kimliği ve değerleriyle yer almaya başlamıştır. Bundan sonra yapılacak yeni bir anlaşma Süryani halkının varlığını ve statüsünü güvence altına alacak demokratik, özgürlükçü bir netilikte olması büyük önem taşımaktadır. Bilindiği gibi yasalar ve antlaşmalar süreçlere, ihtiyaçlara ve tarafların sahip oldukları güce göre değişip şekil alırlar. Bu temelde Türkiye ve bölge devletleri halkların kimliklerini tanımaları ve inkarcı politikalarını değiştirmeleri için uluslararası düzeyde ilgili güçlerin katılımıyla, yeni bir antlaşmaya ihtiyaç vardır. Çünkü Süryani halkını inkar etmenin tarihsel, güncel, kültürel bir meşrutiyeti ve haklılığı yoktur. Süryani halkı Mezopotamya ve Ortadoğu'nun tarihi ve medeniyetinden ayrı tutulamaz. Bu gerçekliği Mezopotamya'nın coğrafyası üzerinde gelişen uygarlıklar ve kültürel zenginlikler anlatmaktadır.

Süryani Halkının Kimliği ve Tarihsel Tanımı:

Halkların varlığı ve tarihsel gerçeklikleri politik amaçlarla yapılan antlaşmalarla yok sayılması, tamamıyla adaletsizliği, haksızlığı ve inkarcılığı ifade eder. Lozan Antlaşmasıyla Süryani halkına karşı uygulanan inkarcı politikalarla katliam, soykırım, talan ve demografik değişimlere zemin hazırlanmıştır. Binlerce yıllık tarih süreci içerisinde oluşan, gelişen bir toplumu kimliği, medeniyeti, kültürü, dili yok saymak veya yok etmeye çalışmak akıl, vicdan işi değildir. Olsa olsa bu yaklaşım ve eylem ayrımcı, ötekileştirici, düşmanlaştırıcı ve soykırımcı sonuçlara yol açar. Süryani halkının gerçekliğini açık bir şekilde inkar etmek ve kimliğini tanımamak mantık dışı bir olay olmasının yanında, uluslararası güçlerin bu durumu görmezlikten gelmeleri ve yapılan haksızlıklara karşı suskun davranmalarında demokratik prensiplere ağır bir darbedir. Var olan bilinen bir halkın bütün değerleri gasp edilerek, yok sayma inkar zihniyeti karşısında bir savunma yapmak, çok acı ve trajik bir olaydır. Bu nedenle Süryani kimliğini, varlığını ortaya koyma ihtiyacına mecbur edenleri, bir kez daha dünyanın ve insanlığın demokratik bir kültürle gelişip barış içinde yaşaması için adım atmaları, büyük önem taşımaktadır.

Çünkü Süryani halkı Ortadoğu'nun en eski yerli halklarından biri ve otantik bir kültürün sentezidir. Halklaşmasını, kültürel değerlerini ve dilini bu coğrafyada yaratıp geliştirmiştir. Süryani halkı başka bölgelerden göç yoluyla Ortadoğu'ya gelip yerleşen bir topluluk değildir. Halk orjini, tarihi boyunca tamamıyla bu coğrafyaya aittir. Bu nedenle, Ortadoğu halkları arasında çok köklü ve zengin bir tarihe sahiptir. Siyasal, dinsel, kültürel, ekonomik, teknik ve bilim alanında gerçekleştirdiği buluşlarla, Ortadoğu bölgesinin kültürel temellerini atan, dünya medeniyetinin yükselişinde öncü bir rol oynayan, Süryanilerin ataları (Asuriler-Aramiler-Keldaniler) M.Ö. 4000'li yıllarda halklaşma sürecine adım atmışlardır. Dili Sami dil gurubuna aittir. Ayrıca dünyanın belli başlı alfabeleri arasında yer alan Arami alfabesine sahiptir. Siyasal otorite oluş ve devletleşme süreçleri ise; M.Ö. 2350 yılında Akad devletiyle Mezopotamya orijinli olarak başlamıştır. Bu kültür en az 6000 yıllık tarihi (bilinen tarih) boyunca kendisine özgün dilini, kültürünü ve

aynı coğrafyadaki yerleşiklik yaşamını tüm zorluklara rağmen koruyabilmiştir. M.Ö. 539 yılına kadar değişik siyasal oluşum ve isimler altında (Akad-Asur-Babil-Aram-Kalde, vs.) Ortadoğu bölgesi ile dünya siyasal arenasında belirleyici bir rol oynayan Süryanilerin son siyasal oluşumu Urfa şehrinde M.S. 244 yılına kadar devam eden Abgar Krallığı olmuştur.

Süryani Halkının Ana Vatanı:

Mezopotamya, dünyamızda insan topluluklarının ilk defa yurt tuttuğu ve yaşamlarını idame ettirmek için en elverişli coğrafik bölgelerden birisidir. Mezopotamya'nın coğrafik sınırları Fırat (Efrat) ile Dicle (Deklath) nehirlerinin hayat verdiği topraklardan ve bunların etrafındaki coğrafyadan oluşmaktadır. Mezopotamya, M.Ö. 300'lü yıllarda Makedonya'luların gelişine kadar birçok devlet ve halk ismi ile anıldı. Makedonya'lular Fırat ile Dicle nehirlerinin arasında kalan toprağa kendi dillerinde "iki nehir arası ülkesi" anlamına gelen "Mezopotamya" adını verdiler. Süryani halkı ise bu topraklar için Mezopotamya sözcüğünün Süryanice dilindeki karşılığı olan "Bethnahrin" adını kullanmaktadır.

Süryani halkının tarihi ana yurdu Mezopotamya'da oluşup gelişti. Doğuda Zagroslara, kuzeyde Toroslara, batıda Akdeniz'e ve güneyde Basra Körfezi'ne kadar uzanan bu coğrafyada uygarlıklar kuran ve birçok alanda kültürel varlığını ağırlıklı bir şekilde sürdüren Süryani toplumunun özellikleri anlaşılmadan, Ortadoğu ve Mezopotamya'nın tarihsel ve güncel gerçekliği de aydınlanmayacaktır.

Mezopotamya'nın güneyi genelde bataklıklardan oluşurken, ortası çöl ve ovalardan, kuzeyi ise geniş ovalar, yaylalar ve dağlık alanlardan oluşmaktadır. Kuzey Mezopotamya'nın dağlık kesiminde kışlar karlı ve soğuk geçerken, ovalık güney Mezopotamya ılıman bir iklime sahiptir. Mezopotamya'da aynı mevsimde değişik iklimler yaşanmaktadır. Mezopotamya'ya hayat veren onun nehirleri, ovaları, dağları ve denizidir. Mezopotamya yer altı ve yer üstü zenginlik kaynakları (su, petrol, tarım, vs.) bakımından dünyanın en önemli bölgelerinden birisidir.

Tarihten günümüze kadar Uzakdoğu'dan gelen tüm ticari yolların (baharat ve ipek yolları) kesiştiği, son derece önemli jeostratejik bir konuma sahip olan Mezopotamya, dünyanın en verimli topraklarına ve yaşamsal zenginlik kaynaklarına sahip bir coğrafya olmasından dolayı, yeryüzünün cenneti olarak adlandırılmış ve medeniyetin beşiği olmuştur. Değişik kavim ve halkların çekim merkezi olan Mezopotamya, iç içe geçen kültürlerin harmanlaşmasıyla, yüksek bir medeniyetin ana vatanı olmuştur. Mezopotamya, sömürgeciliğin kurumlaşma dönemine kadar, gelişkin bir kültür düzeyi yakalamış, dolayısıyla dışardan gelen her topluluk, kültür alanında "fethedenin fethedilmesi" olayını hep yaşamıştır. Bu halklar, karşılaştıkları gelişkin yerleşik kültürü ya sahiplenerek onu daha da geliştirmişler, ya da ondan çeşitli biçimlerde etkilenmişlerdir. Süryani halkının ana yurdu olan Mezopotamya kültürü onun emeğiyle oluşup gelişmiştir. Çünkü Süryani halkı binlerce yıllık tarihi boyunca geliştirdiği uygarlık, kültür ve sanat eserleriyle bu coğrafyanın her tarafına derin kökler salarak onunla bütünleşmiştir. Bu nedenle Süryani halkının tarihi Mezopotamya tarihiyle bir bütündür.

Süryani Halkının İsimleri ve Kiliseleri:

Süryani halkı özellikle son 2000 yılda, yani Hristiyanlığın doğuşundan bu yana, Hristiyanlık gelenek ve göreneklerini kültüründe egemen kılmıştır. Bu yüzden halk genellikle kilise tarafından yönlendirilmiş ve eğitilmiştir. Hristiyanlık tarihi boyunca hep değişik egemenlikler altında kalan Süryani halkı, birliğini oluşturan tek kilise çatısı altında geleceğini belirleme imkanı bulamamıştır. Egemen güçlerin baskıları sonucu Süryani halkının kilisesi günümüze kadar birçok kez bölünmüş, bununla birlikte halkın kendisinde bölünerek, değişik kilise toplulukları olarak adlar almıştır. Süryani halkı bugün genellikle kiliselerden aldığı şu isimlerle adlandırılmaktadırlar.

Asuriler (Nasturiler), Süryaniler (Yakubiler), Keldaniler, Aramiler, Maruniler, Melkitler, Sabiler. Güçlü bir ulusal birlik yapılanmasına henüz ulaşamayan Süryani halkı değişik şekillerde adlandırılmasına rağmen, bütün bu isimler aynı halkın isimleridir.

5. Yüzyıldan bu yana Süryani birliğini simgeleyen Antakya kilisesi'nin bölünmesiyle yeni kilise merkezlerinin oluşmasına neden olmuştur. Süryani halkı bu bölünmelerden sonra dinsel alanda Ortodoks, Katolik ve Protestan olmak üzere üç mezhebe ayrılmış; sekiz ayrı Patriklik tarafından yönetilmektedir.

Bunlar;

1. Şam (Suriye) merkezli Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi (Yakubi)
2. Merkezi Bağdat'ta (Irak) bulunan 2. Doğu Havarisel Kilisesi (Nasturi)
3. Merkezi Erbil'de (Irak) bulunan Doğu Süryani Kilisesi (Nasturi)
4. Keldani (Babil) Kilisesi, merkezi Bağdat'ta (Irak)
5. Merkezi Şam'da (Suriye) bulunan Süryani Rum Ortodoks (Antakya, Melkit) Kilisesi
6. Merkezi Şam'da (Suriye) bulunan Yunan Katolik (Antakya, Melkit) Kilisesi
7. Maroni Kilisesi, Beyrut (Lübnan)
8. Merkezi Beyrut'ta (Lübnan) bulunan Süryani Katolik (Antakya) Kilisesi
9. Protestanlar

1895 ve 1909 Katliamları:

1890'dan 1893'e kadar doğu Hristiyanlara (Süryani ve Ermeni) karşı ard arda katliamlar yapıldı. Bu katliam sırasında sadece Sason'da 20 binden fazla insan öldürüldü. 1895 yılına gelindiğinde katliam daha da genişletildi. Bu katliamın durdurulması için Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi Patriği II. Abdülmesih, Osmanlı İmparatorluğunun Padişahı Sultan Abdülhamit'e endişelerini dile getiren bir mektup yazdı. Patriğin bu talebi de katliamın engellenmesini sağlayamadı. Diyarbakır amiri Mardin, Midyat ve Cizre yetkililerine talimat vermesine rağmen, saldırılar durmadı ve daha da şiddetlendi. Diyarbakır'dan saldırıya başlayan Müslümanlar, Hasankeyf'ten Sivas'a kadar kadın erkek ayırmaksızın herkesi kılıçtan geçirerek öldürmeye başladılar. Bu yöre de yaşayan Hristiyanlara ait olan altın, gümüş, mal, mülk herşeyi yağmaladılar.

20 Ekim 1895 tarihinde başlayan bu katliam, Nisan 1896 tarihine kadar devam etti. Sivas, Revaniye, Şervan, Kefrin, Avtan ve Bemürd yörelerinde çok sayıda Süryani öldürüldü ve yerleşim alanları büyük oranda tahrip edildi. Sadece Urfa ve çevresinde öldürülen Süryanilerin sayısı 13,000'dir. Mardin, Kızıltepe, Bitlis, Siverek, Bilecik ve Malatya yörelerinde de katliamlar yapıldı. 1895 katliamından sonra 1909'da Adana'da Süryani ve Ermenilere karşı bir katliam yapıldı. 1890'dan 1909'a kadar yapılan katliamlarda 100,000'den fazla Süryani katledildi.

Birinci Dünya Savaşı:

Birinci Dünya Savaşı, 28 Temmuz 1914 tarihinde başlayıp 11 Kasım 1918 tarihinde sona eren Avrupa merkezli küresel bir savaştır. 1895 yılında Berlin'de Avrupa'nın büyük devletleri arasında yapılan toplantıda dünyayı yeniden paylaşma süreci başlatıldı. Almanya bu toplantıdan en az paya sahip olan ülke olarak ayrıldı. Sömürgelerin adeta bir zenginlik deposu olması, geniş alanlara el koyan İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin refahını arttırmaktaydı. Buna karşı orta Avrupa'da sıkışık kalan Almanya giderek gelişen ekonomisine yeni alanlar açma ihtiyacı duyuyordu. Avrupa'nın büyük ülkeleri arasında büyük çelişiklere yolaçan bu ekonomik dengesizlik, yeni bir dünya paylaşımı ihtiyacını yarattı. Doğal olarak karşı karşıya gelen Almanya ve İngiltere-Fransa arasında başlayacak ve bütün dünyayı içine alacak bir savaşta, Balkan ülkelerini kaybeden ve "Hasta Adam" olarak gittikçe toprak kaybeden Osmanlı İmparatorluğu da taraf tutmak zorundaydı. Osmanlı İmparatorluğu'nun en büyük korkusu, olası gelişmelerde Rusya'nın

güneye doğru ilerlemesi ve imparatorluğun doğu bölgelerine el koyması oldu. Eğer Ruslar güneye girerse, Balkanlar'da olduğu gibi, doğudaki Hristiyan halklar için de imparatorluktan kopma koşullarını doğuracaktı. Osmanlılar 19. Yüzyılın sonlarından itibaren Almanlarla iyi ilişkiler içerisindeydiler. Berlin-Bağdat demiryolu projesi ile ilişkileri daha da sağlamlaştı.

Avusturya-Macaristan taht veliyeti Frans Ferdinand'ın 28 Haziran 1914'te Sırp bir suikastçı tarafından öldürülmesi I. Dünya Savaşı'nın kıvılcımını çaktı. Avusturya, Almanya desteğiyle Sırbistan'a 28 Temmuz 1914'te savaş ilan ederken, Rusya Sırpın yanında yer aldı. Bunun üzerine Almanya 1 Ağustos 1914'te Ruslara karşı savaş ilan etti. Fransa, Belçika ve İngiltere de Rusların yanında yer aldılar. Böylece savaş rüzgarı bütün Avrupa ve Ortadoğu'yu sardı ve Osmanlı İmparatorluğu Almanya'nın yanında yer alarak savaşa dahil oldu.

Yapılan savaş ilanını seferberlik izledi. Yeniden ağır savaş vergileri çıkarıldı ve Müslüman olmayanlardan vergi toplandı. Osmanlı orduları Doğu Anadolu, Azerbaycan, Irak, Suriye, Filistin ve Galiciya cephelerinde savaştılar. Çanakkale Savaşları'nda (1915-16) Osmanlı ordularının İngiltere ve Fransa'yı durdurmaları, onların Rusya'da yardım almalarını önledi. Savaş sırasında İttihatçılar iç sorunların üzerine yürüme fırsatını da buldular. Enver Paşa öncülüğündeki yönetim, Doğu Anadolu'da yaşayan bütün Ermenilere ve Süryanilere karşı, etnik temizlik kararı olarak uyguladı. Lübnan'ın özerk statüsüne son verildi. Ağustos 1915 ve Mayıs 1916'da birçok Arap milliyetçileri idam edildi.

Savaş sırasında, İngiltere-Fransa-Rusya ittifak devletleri Osmanlı topraklarının paylaşımı konusunda kendi aralarında bir dizi anlaşmaya varmışlardı. Mart-Nisan 1915'te varılan anlaşmaya göre, İstanbul ve Boğazlar Rusya'nın olacak, Suriye ve Kilikya da nüfuz alanı olarak Fransa'ya verilecekti. İngiltere zaten Kıbrıs'ı ilhak etmiş ve Mısır üzerinde himaye (protektora) kurmuştu. İngiltere ile Fransa arasında 3 Ocak 1916'da varılan Sykes-Picot Antlaşması'yla Fransız nüfuz alanı Irak'ta Musul'a kadar genişletilirken, Bağdat çevresinde bir İngiliz nüfuz alanı yaratılması, Hayfa ve Akkâ'nın denetiminin de İngilizler'de olması öngörüldü. Filistin uluslararası bir rejime bağlanacaktı. Bütün bunlar karşılığında Ruslara da Trabzon, Erzurum, Van ve Bitlis bırakılıyordu. 26 Nisan 1915 tarihli Londra Antlaşması'yla İtalya'ya Ege'de Oniki Ada vaat edilmiş, Nisan 1917'deki Saint-Jean-de-Maurienne Antlaşması'yla buna İzmir'le birlikte Güneybatı Anadolu'nun büyük bir bölümü eklendi. İngiltere, özellikle 1915-16 yıllarının Hüseyin-MacMahon mektuplaşmasıyla Arap önderlerine çeşitli bağımsızlık vaatlerinde bulunmuş, 2 Kasım 1917 tarihli Balfour Bildirisi'yle de Filistin'de bir Yahudi devleti kurulmasını desteklemeye söz verdi.

1916 sonlarından başlayarak ekonomik durum gittikçe kötüleşti; savaşın yükü taşınamaz hale geldi. Orduda asker firarları yaygınlaştı. 1917 Sovyet Ekim Devrimi nedeniyle Rusya askerlerini geri çekmek zorunda kaldı. Bolşeviklerin yönetime gelmesiyle Rusya; İngiltere-Fransa ittifakı dışında kaldı. Bu yüzden daha önce aralarında yapılan anlaşmalar da uygulanmadı.

İngiliz kuvvetleri Basra'dan kuzeye doğru ilerledi. Mayıs 1918'de Kerkük'ü ve Kasım 1918'de Musul'u işgal ettiler. Suriye'de Osmanlılar Sanders komutasında biraz daha direnebildiler. Ancak Eylül 1918'de kıyı şehirleri (Akka, Hayfa, vb.) birbiri ardına işgal edildi. Şam 1 Ekim'de düştü ve birkaç gün sonra Halep ve Humus gibi önemli şehirler Fransız egemenliği altına girdi. Fransız donanması da 6 Ekim'de Beyrut'u ele geçirdi. Osmanlılar yeni bir direniş başlatmak için Adana'ya çekilirken, Trablusgarp ve İskenderun da Fransızlar tarafından alındı.

İttihat ve Terakki kabinesinin istifası üzerine 14 Ekim 1918'de Ahmed İzzet Paşa'nın sadrazamlığında yeni bir kabine kuruldu. Osmanlıların yenilgisi ve parçalanması Mondros Ateşkes Antlaşması'yla (30 Ekim 1918) hayata geçirildi. Bundan bir süre sonra da İngiltere, Fransa ve İtalya ile bunların desteğindeki Yunanistan, Osmanlı topraklarının geri kalan bazı bölümleri kendi denetimleri altına almaya başladılar.

Osmanlı İmparatorluğu; ateşkesten hemen sonra, savaşı kazanan ülkeler arasında paylaşılmaya başlandı. Alman general ve subaylar görevlerden alındılar ve yerlerine Türkler getirildi. Mustafa Kemal von

Sanders'in yerine atandı. Fransızlar Kilikya bölgesine düşen şehirleri işgal ettiler. Doğu Anadolu'nun altı şehrine Ermenistan denildi, ayrıca bu şehirlere kısa zaman içinde Kars, Ardahan ve Batum'da eklendi. İngiltere de Sykes-Picot anlaşmasında Fransızlara verilen Musul'u işgal etti. Kuzey Anadolu'da eski Pontus Krallığını kapsayan ve Samsun, Amasya ve Sivas vilayetlerinde de bir Pontus Devleti kurulması isteniyordu. Savaşta galip gelen devletler Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşılmasını hedefleyen konferanslar da başlamıştı.

1915 Soykırımı (Sayfo):

Tehcir Kanunu veya resmi adıyla Sevk ve İskan Kanunu, 27 Mayıs 1915'te Osmanlı Hükümeti tarafından I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusu ile karşı karşıya gelebilecek iç unsurların savaş bölgelerinden uzak yerlere devlet eliyle gönderilmesi için çıkarılan göç kanunudur. Ancak bu kanun çıkarılmadan önce ittihat ve Terakki cemiyeti 1910 Yılında Türk İslam Sentezine dayalı oluşturduğu hedefler doğrultusunda Hristiyan halkları değişik biçimlerde bertaraf etmeyi planlamıştır. Dolayısıyla 1912 yılından itibaren Ege bölgesinde yaşayan Helen halkına karşı katliamlara planlanmış bu katliamcı siyaseti 1914 yılında Hakkari'ye kadar yaymış ve doğu Süryanileri Anavatanlarından sürme saldırılarını gerçekleştirmiştir.

Bu soykırım planına göre Anadolu'daki bütün Hıristiyanlar tasfiye edilerek, Anadolu'nun Türkleştirilmesi hedeflenmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun hükümeti tarafından alınan Seferberlik kararıyla Türk dünyasının birleştirilmesi için çeteler oluşturuldu. Özellikle Doğu Anadolu'da faaliyet yürütecek olan bu çetelerin çoğunluğu mahkumlar, göçmen Türkler ve Kürt aşiretlerden oluşuyordu.

11 Kasım 1914 tarihinde Osmanlılar resmen girdikleri Birinci Dünya Savaşı döneminde Alman generalleri Osmanlı ordusunun en kilit görevlerini ellerine geçirdiler. İttihatçıların turanist düşüncesi ile Almanya'nın Hindistan, Orta Asya ve Kuzey Afrika Müslümanlarını birleştirerek İngiltere'nin etkisini azaltma stratejisi, birbiriyle paralel yürüyordu. Kasım 1914'ten itibaren devletin oluşturduğu çeteler Hakkari ve Van bölgelerinde yaşayan Doğu Süryanilere saldırmaya başladılar. Şubat 1915'ten itibaren Ermenilere yönelik ilk sürgün olayları başlatıldı. Başlarda sistematik olmayan saldırılar Mart 1915 tarihinde, İttihat ve Terakki Partisinin İstanbul'da yaptığı bir dizi toplantıyla, soykırımın sistemleştirilmesi kararı alındı. Bu karardan Alman yetkililer de haberdar edilerek plan uygulamaya geçildi.

Nisan 1915'te, Van'daki Ermeni ayaklanmasından sonra birçok şehirde Ermeni eşrafı ve aydını tutuklandı. 24-25 Nisan 1915 tarihinde İstanbul'da yüzlerce Ermeni aydını ve önde geleni göz altına alındı. Tutuklananlar ya işkenceyle öldürüldüler, ya da göz dağı vermek amacıyla halkın gözü önünde idam edildiler. Mayıs-Ağustos 1915'te Ermenilere ve Süryanilere yönelik soykırım sistematik bir şekilde hayata geçirildi. Uygulan bu Soykırımcı politikanın sonucunda Süryanilerin tarihinde en karanlık dönemlerden birisi gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla 1915 Soykırımıyla (Sayfo; kılıç) Süryanilerin toplumsal yapısını tahrip edilmiş ve derin yaralar açmıştır. Osmanlı egemenliği altındaki bölgelerde yapılan bu soykırımda 500,000'den fazla Süryani katledildi.

1915 Soykırımından Hemen Önce Osmanlı'da ve İran'da Yaşayan Süryanilerin Nüfusu:

Urmiye bölgesi: 70.000; Hakkari ve Sınır bölgesi: 153.000; Sivas Vilayeti: 25.000; Harput Vilayeti: 5.000; Diyarbakır Vilayeti: 60.000; Van Vilayeti: 98.000; Bitlis Vilayeti: 15.000; Turabdin bölgesi: 200.000; Musul: 100.000; Sapna: 10.000; Zibar: 15.000; Botan: 5.000; Aşağı Pervari: 5.000; Urfa: 5.000; Siirt: 25.000;

Toplam: 791.000

Not: Bağdat, Erbil, Kerkük, Basra ve çevreleri ile Kars, Antakya, Suriye ve Lübnan'daki Süryanilerin nüfusu bu istatistik verinin dışındadır.

15 Nisan 1915 tarihinden itibaren Van, Bitlis ve Siirt bölgeleri, Mayıs 1915 tarihinden itibaren de Hakkari, Urmiye'deki Diyarbakır vilayetinde (Mardin, Turabdin, Urfa), Sivas, Malatya, Adıyaman, Elazığ, Adana,

Antakya, Maraş, Antep, Erzurum, Kars ve diğer alanlardaki Süryanilere karşı katliam uygulandı. Her ne kadar Süryaniler bir çok bölgede Müslüman halkla içiçe yaşıyorlardıysa da Diyarbakır vilayeti ve etrafındaki alanlarda genellikle Batı Süryaniler, Van-Bitlis-Siirt alanlarında Keldaniler ve Van-Hakkari-Urmiye alanlarında Asuriler yaşıyordu. 1918 tarihine gelindiğinde Süryani Soykırımı tamamlandı.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın Maddeleri ve Dönemin Özeti:

Osmanlı adına Bahriye nazırı olarak görev yapan Rauf Bey ile İtilaf Devletleri arasında Limni Adasının Mondros Limanı sınırlarında imzalandı. Ateşkesin imzalandığı tarih, 30 Ekim 1918 olarak kayıtlara geçmiştir. Mondros Ateşkes Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin sonunu hazırlayan antlaşmadır. Bu antlaşmayla Osmanlı İmparatorluğunun işgalinde bulunan topraklar farklı güçler arasında paylaşılmasına zemin oluşturulmuştur. Birinci dünya savaşı'nın sonlarına doğru ittifak devletlerinin savaşı kazanma umudu artık hiç kalmamıştı. Savaşı kaybeden ittifak devletlerine ağır yaptırımları olan antlaşmalar imzalatılmıştır. Mondros Ateşkes Antlaşması toplam 25 maddeden oluşturulmuştur.

Antlaşmanın önemli bazı maddeli şunlardır;

- **4.** maddeye göre İtilaf devletlerinin tüm esirleri ile Ermeni esirler kayıtsız şartsız İstanbul'da İtilaf devletlerine teslim edilecektir.
- **5.** madde Hudutların korunması ile iç asayişin temini haricinde Osmanlı ordusu derhal terhis edilmesi.
- **7.** madde İtilaf devletleri güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıkarsa herhangi bir noktaya müdahale edebileceklerdir.
- madde İran içleri ve Kafkasya'da bulunan Osmanlı kuvvetleri işgal ettikleri tüm yerlerden geri çekileceklerdir.
- **16.** madde Hicaz, Yemen, Suriye ve Irak'taki kuvvetler en yakındaki itilaf devletleri kumandanlarına teslim olacaktır.
- **24.** madde altı vilayet (vilayet-i sitte) adı verilen yerlerde karışıklık olursa bu vilayetlerden herhangi birisine itilaf devletleri el koyabileceklerdir. (Vilayat-ı Sitte, 13 Temmuz 1878 tarihli Berlin Antlaşması'na göre Osmanlı Devleti'nin Erzurum, Van, Harput, Diyarbakır, Sivas, Bitlis olmak üzere altı vilayetin adıdır.

Paris Barış Konferansı:

1919 ve 1920 yıllarında Sevr Antlaşması imzalanmadan önce Paris'te bir dizi konferans yapıldı. Bu konferanslarda Osmanlı egemenliğindeki halkların kaderi ve toprakların paylaşımı tartışıldı. Bu konferanslara galip devletler, Osmanlı imparatorluğu temsilcileri ile Osmanlı egemenliği altındaki halkların temsilcileri katıldılar.

Paris Barış Konferansı'na üç Asuri heyeti gitti. Bunlardan Birincisi İran Asuri heyetiydi. İlk giden heyet İngilizlerle en az ilişkisi vardı. Birinci Asuri heyeti özellikle İngiltere temsilcilerinin düşmanca tavırları karşısında, çalışmalarını durdurup Paris'ten uzaklaşmak zorunda kaldı. İkinci olarak Paris'e giden Asuri heyeti ABD heyetiydi. Bu heyet içinde Said Raci, Musa Şükür, Piskopos Afrem Barsaum, Piyer Pakus, Aho Aram Ablahad, A.K. Yusuf, Rüstem Nacib, Jan Zabuni, Yuvel E. Varda ve Said Antun Namık bulunuyordu. Asiro-Kaldo heyeti adıyla konferansa giden bu grup içinde Süryanilerin üç Kilisesinden (Süryani Ortodoks, Doğu Havarî ve Keldani) temsilcileri yer aldı. ABD heyeti konferansta Asur Devleti'nin kurulmasını ve bu devletin büyük devletlerden birisinin himayesinde olmasını istedi. Heyet tarihi olarak Asurilerin sayılan Yukarı Mezopotamya'nın bir parçası (Zap ırmağının aşağısından kuzeye kadar) ile Diyarbakır ve Ermenistan dağlarının da, kurulacak Asur Devleti'ne dahil edilmesini önerdi. Bu heyet de İngiltere ve ABD'nin olumsuz tutumları sonucu başarısız kaldı. Konferans başkanı F. Wilson Osmanlının bölünmesi gerektiğini, ancak

orada oturan Türk olmayan halklara sadece uygun gelişme olanaklarının sağlanması gerektiği şeklinde bir görüş belirtti.

Üçüncü Asuri heyeti ise Sürme Hanım önderliğindeki Irak heyetidir. Irak heyetinin Paris'e gitmesi İngiliz hükümeti tarafından engellenerek, ancak 21 Temmuz'da, önce Londra'ya gitme şartıyla Paris'e gitmesine izin verildi. İngilizlere göre Asuri sorunu ancak Londra'da hal olabilecekti. Sürme Hanım 17-19 Ocak 1919 tarihinde Lordlar Kamarası'nda Asuri sorununu tartıştı. Sürme Hanım iki heyetin konferanslardan elleri boş dönmelerinden sonra, daha yumuşak isteklerle gitti. Asur devleti hakkında herhangi bir tartışma açmayan Sürme Hanım sadece Asuri halkının topraklarına dönmesi garantisini istedi. Bu doğal istem bile İngiltere tarafından güç olduğu gerekçesiyle olumsuz karşılandı.

Galip ülkelerin Sevr Antlaşması'ndan önce (1918-1920) yaptıkları görüşmeler genellikle savaşı kaybetmiş olan bir imparatorluğu (Osmanlı) kendi istekleri doğrultusunda parçalamak ve bu parçalarda kendi güçlerini oturtmak için, Ortadoğu üzerinde yapılan projeleri hazırlamaya yönelik oldu.

Sevr Antlaşması:

Sevr Antlaşması Birinci dünya savaşı sonrasında itilaf devletler ile Osmanlı İmparatorluğu hükümeti arasında 10 Ağustos 1920'de Fransa'nın başkenti Paris'in 3 Km batısındaki Sevr banliyösünde bulunan Seramik Müzesi'nde imzalanmış antlaşmadır. Antlaşma imzalandığı dönemde devam eden Türk Kurtuluş Savaşı'nın sonucunda Türklerin galibiyetiyle, bu antlaşma yerine 24 Temmuz 1923'te Lozan Antlaşması imzalanıp uygulamaya konulduğundan Sevr Antlaşması geçerliliğini kaybetmiştir. Sevr Antlaşması 433 maddeden oluşmaktaydı. Antlaşma gereği Irak'ı İngiltere, Suriye ve Kilikya'yı Fransa denetimleri altına alacaklardı. Bu iki bölge manda haline getirilip, burada ya Arap Devleti veya Arap Devletler Konfederasyonu kurulacaktı. Bir Ermeni Devleti kurulacak, ayrıca sınırı belli olmayan özerk bir Kürdistan'ın oluşumuna gidilecekti.

Sevr Antlaşması'nda Asuri halkının hakları 62. maddeye göre sadece oluşturulacak otonom bir Kürdistan himayesinde güvence altına alınması gereğine yer verildi. Somut bir anlam taşımayan ve çok genel ele alınan bu madde, daha sonra Asurilerin tamamen İngiltere otoritesi altına girmesine neden oldu. Genel olarak kabul edilen ikinci bir madde de; "Türkiye Türk olmayanlara yurtlarına dönebilmeleri için kolaylık gösterecek ve uğradıkları zarara karşı tazminat ödemesi gerektiği" belirtilmişti. Galip Devletler Osmanlı İmparatorluğu'nu paylaşmaya başladıkları ilk görüşmelerden itibaren, İttihat ve Terakkiler arasında da değişimler başladı. İttihat ve Terakkilerin önde gelen isimleri Talat, Cemal ve Enver paşalar Osmanlı-Alman tarafının savaşı kaybetmesiyle 2 Kasım'da bir Alman gemisine binerek kaçtılar. Bu arada Mustafa Kemal giderek sivrildi. Sevr Antlaşması'nın görüşmeleri yapıldığı sıralarda, buna bir tepki olarak Türklerin ayaklanması başladı. Milliyetçiliğin kabartılmasıyla yeni bir mücadele başlatan Türk tarafı, Pontuslu Yunanlılara karşı yeni bir etnik temizlik hareketini başlattı.

Erzurum (23 Temmuz 1919) ve Sivas (4-11 Eylül 1919) Kongrelerinde Sevr Antlaşmasının ön görüşmelerinde belirlenen, Ermeni ve Yunan devletlerinin oluşturulması reddedildi. Anadolu'daki Müslüman halkları da yanlarına çekerek, 1 Mart 1920 tarihinde Hristiyanlara karşı birlik oluşturma ve savaşa çağrısı yapıldı. Ayrıca emperyalist ülkelerin Karadeniz'e ulaşmamaları için, Bolşevikler Mustafa Kemal'le görüşerek, ona yardım etme kararını aldılar. 19 Mart 1920'de İstanbul'daki hükümete alternatif olarak, Mustafa Kemal Ankara'da Büyük Millet Meclisi adıyla yeni bir meclis kurdu ve 23 Nisan'daki ilk toplantısında, başkan seçilirken en yakın arkadaşı İsmet İnönü de Genelkurmay Başkanlığı'na getirildi. Sevr sürecinin hayata geçmemesi için Türkler Haziran 1920'de Ermenilere karşı yeni savaş başlattılar. Ermenilerle yapılan savaş Aralık'ta yapılan barış anlaşmasıyla son buldu ve Türkiye'nin doğu sınırı çizildi. 10 Ağustos 1920 tarihinde Sevr Antlaşması İstanbul hükümeti tarafından kabul edilince, Ankara hükümeti için yeni bir fırsat doğdu ve bu antlaşmayı imzalayan herkesi hain ilan etti. Ermeni-Türk savaşından hemen sonra Bolşevikler Erivan'a girdiler, böylece Ermenistan bir Sovyet Cumhuriyeti haline geldi. Böylece Sevr'in Ermenilere sunduğu büyük Ermenistan planı suya düştü. 16 Mart 1921'de Türkler ile Sovyetler Birliği

arasında Moskova Antlaşması imzalandı. Sınırların kesinleştirildiği bu anlaşmayla birlikte her iki taraf da Sevr Antlaşması'nı kabul etmedi.

Lozan Barış Antlaşması:

Savaş ve antlaşmalar sonucunda Türkiye'nin, Suriye, Yunanistan ve doğu sınırları şekillendi. Türkiye sınırlarının artık uluslararası bir antlaşmayla, dünya tarafından kabul edilmesi gerekiyordu. Türkiye'nin hala kesinleşmemiş bir sınırı kalmıştı. O da İngiltere mandası altında olan Irak ile olan sınırdı ki, burası en çok Doğu Süryanilerin (Asuri, Keldani) kaderinin de belirleneceği Hakkari-Kuzey Irak bölgesiydi. Sınırın belirlenmemesinde Türklerin Musul üzerinde hak iddia etmelerinin büyük bir payı vardı. Lozan'da yapılması kararlaştırılan görüşmelerde Musul sorununda temel sorunlardan birisi olarak ortaya çıkmıştı.

Görüşmeler 21 Kasım 1922 tarihinde İsviçre'nin Lozan şehrindeki Ouchy Şatosu'nda başladı. İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Sırp-Hırvat-Sloven Birliği, Romanya ve yeni Türkiye temsilcileri görüşmelere katıldılar. Lozan üst toplantılarına Süryani (Asuri, Keldani) temsilcileri alınmadı, fakat İngiltere'yi temsil eden Lord George Curzon, Asurilerin çıkarlarını savunacağını açıkça belirtti. Azınlıklarla ilgili toplantılar 12 Aralık 1922'de Lord Curzon başkanlığında başlatıldı. Açılış konuşmasında Lord Curzon azınlıklar sorununu dinsel temelde ele alıp, Hristiyan ile Müslüman azınlıklar diye hitap etti. Asya'daki Hristiyan azınlık ile Avrupa'daki Müslüman azınlığın eşitliğini dile getirdi.

13 Aralık'ta Türkiye'yi temsilen toplantıya katılan İsmet Paşa Türkiye'nin Nesturilerle ve Ermenilerle iyi ilişkiler geliştirmek istediğini belirtti. Lozan'da azınlıklarla ilgili alt toplantılarına Süryaniler (doğu ve batı) ile Ezidileri temsilen Ağa Petrus katıldı. Toplantı esnasında İsmet İnönü ile Ağa Petrus arasında bazı görüşmeler de yapıldı. İsmet Paşa sonuç olarak, azınlık hakları Türk hükümetince son zamanlarda Avrupa'da yapılmış anlaşmalarla belirtilen aynı esaslar üzerine ve ancak komşu ülkelerdeki Müslümanların da aynı haklardan yararlanmaları şartıyla kabul edileceğini söyledi.

Lord Curzon 9 Ocak 1923'te yaptığı bir konuşmada bu maddenin azınlıklara yeter ölçüde koruma sağlayacağı umduğunu belirtti. Çünkü kendisi varolan çelişkilerin bu maddelerle ortadan kaldırılacağına pek inanmıyordu. 24 Temmuz 1923'te Lozan Antlaşması imzalandı. Türklerin öne sürdüğü Misaki-Milli sınırları Musul (Irak sınırı) haricinde kabul edildi.

Azınlıklarla ilgili toplantılar alt komisyonun 16 kez toplanmasından sonra, azınlıklarla ilgili şu maddeler Antlaşmada kabul edildi. Antlaşmanın III. Bölümü'nün 37-45. maddelerini kapsayan azınlık hakları şunlardır:

§ 37

Türkiye, 38. maddeden 44. maddeye kadar olan maddelerin kapsadığı hükümlerin temel yasalar olarak tanınmasını hiçbir kanunun, hiçbir yönetmeliğin (Tüzüğün) ve hiçbir resmi işlemin bu hükümlere aykırı ya da bunlarla çelişir olmamasını ve hiçbir kanun, yönetmelik (Tüzük) ve hiçbir resmi işlemin söz konusu hükümlerden üstün sayılmamasını yükümlenir (Taahüt eder).

§ 38

Türk Hükümeti, Türkiye'de oturan herkesin, doğum, bir ulusal topluluktan olma milliyet (nationality), dil, soy, ya da din ayırımı yapmaksızın, hayatlarını ve özgürlüklerini korumayı tam ve eksiksiz olarak sağlamayı yükümlenir.

§ 39

Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyruklar, Müslümanlar'ın yararlandıkları aynı yurttaşlık medeni haklarıyla siyasal haklardan yararlanacaklardır. Türkiye'de oturan herkes, din ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşit olacaktır.

§ 40

Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyruklar, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, öteki Türk uyruklarıyla aynı işlemlerden ve aynı güvencelerden, garantilerden yararlanacaklardır. Özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar,

her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olacaklardır.

§

41

Genel kamusal eğitim konusunda, Türk Hükümeti, Müslüman olmayan uyrukların önemli bir oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde, bu Türk uyruklarının çocuklarına ilk okullarda ana dilleriyle öğretimde bulunulmasını sağlamak bakımından, uygun düşen kolaylıkları gösterecektir. Bu hüküm, Türk Hükümeti'nin, söz konusu okullarda Türk dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.

§

42

Türk Hükümeti, Müslüman olmayan azınlıkların aile durumlarıyla statüleriyle, aile hukukuyla, kişisel durumların statüleri, kişi halleri konusunda, bu sorunların söz konusu azınlıkların gelenek ve göreneklere uyarınca çözümlenmesine elverecek, bütün tedbirleri almayı kabul eder. Bu tedbirler, Türk Hükümeti ile ilgili azınlıklardan her birinin eşit sayıda temsilcilerinden kurulu özel komisyonlarca düzenlenecektir. Anlaşmazlık çıkarsa, Türk Hükümeti ile Milletler Cemiyeti Meclisi, Avrupa'lı hukukçular arasından birlikte seçecekleri bir üst hakem atayacaklardır. Türk Hükümeti, söz konusu azınlıklara ait Kiliselere, havralara, mezarlıklara ve öteki din kurumlarına tam bir koruma sağlamayı yükümlenir. Bu azınlıkların Türkiye'deki vakıflarına, din ve hayır işleri kurumlarına her türlü kolaylıklar ve izinler sağlanacak ve Türk Hükümeti, yeniden din ve hayır kurumları kurulması için, bu nitelikteki öteki özel kurumlara sağlanmış gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir.

§

43

Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyruklar, inançlarına ya da dinsel ayinlerine aykırı herhangi bir davranışta bulunmaya zorlanamayacakları gibi, hafta tatili günlerinde mahkemelerde hazır bulunmaları ya da kanunun öngördüğü herhangi bir işlemi yerine getirmemeleri yüzünden haklarını yitirmeyeceklerdir.

§

44

Türkiye, bu kesimin bundan önceki maddelerdeki hükümlerin, Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarıyla ilgili olduğu ölçüde, uluslararası nitelikte yükümler meydana getirmelerini ve Milletler Cemiyeti'nin güvencesi garantisine altına konulmalarını kabul eder. Bu hükümler, Milletler Cemiyeti Meclisi'nin çoğunluğunca uygun bulunmadıkça, değiştirilemeyecektir. İngiliz İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japon hükümetleri, Milletler Cemiyeti Meclisi'nin çoğunluğunca razı olunacak herhangi bir değişikliği reddetmemeyi, bu anlaşma uyarınca kabul ederler...

§

45

Bu kesimdeki hükümlerle, Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarına tanınmış olan haklar, Yunanistan'da da, kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır.

Süryani halkının kimliği ve hakları Lozan Antlaşmasıyla güvence altına alınmadığı için, daha sonra da baskılara saldırılara maruz kaldı. Birinci dünya savaşının bir ürünü olarak doğan T.C içinde yaşayan halklar ve özellikle de Süryaniler için adeta bir mezar olmuştur. T.C'nin kuruluş temelini oluşturan Lozan Antlaşmasında yer alan gayrimüslim azınlıklarla ilgili maddeler azınlıklara bir hak tanımama yönünde şekillendirilmiştir.

Lozan Antlaşmasında gayrimüslim azınlıklar için alınan kararlar Türkiye'deki Ermeni, Rum ve Yahudi toplulukları için dünyanın gözünü boyamak amacıyla kısmen uygulanırken, bu hak Hristiyan Süryani halkına kullanma imkanı tanınmadı. Yasal ve anayasal bir güvencesi olmayan Süryani etnik kimlik olarak yok sayılarak, daha Cumhuriyetin ilk yılında inkar ve imha politikalarına tabi tutuldu. Süryani bölgeleri olan Turabdin, Hakkari ve Urfa bölgelerinde Süryaniler üzerine adeta sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda bir ambargo konuldu. Süryani bölgeleri ekonomik gelişmeye kapalı tutulurken, ana dilde eğitim imkanlarından mahrum bırakılmıştır. Süryani halkının tek birleştirici gücü olan kilise yönetimi baskı altında tutulurken, dinsel ve kültürel değerlerin geliştirilmesi yasaklandı.

Zorla toprakların gaspı, mahkemelerde eşit yasal uygulamalara tabi tutulmaması, askerlikte en zorlu coğrafik koşullara sahip bölgelere sevk edilmesi ve dinsel ayrımcılığa tabi tutulması, ağır vergiler konulması, fiziki saldırılar düzenlenmesi ve korku ile göçertme politikalarının uygulanması gibi birçok yöntem kullanıldı Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri bölgenin en eski yerli halkı olan Süryani halkının varlığını ortadan kaldırmak için son yüzyılda kültürüne, diline, dinine, genel olarak onu halk yapan bütün etkenlerine çok açık bir imha operasyonu sürdürülmüştür. Bu politika sonucu Süryani halkının varlığını sürdüren birkaç bin kişi kalmıştır.

Türkiye'de Süryanilerin Son Yüzyıldaki Durumu;

1924 yılında Türk Cumhuriyeti ordusu Hakkari ve Kuzey-Irak bölgelerinde yaşayan Doğu Süryaniler (Asuri) karşı ilk hareketini yaptı. Asuriler 1915'te terk ettikleri Hakkari bölgesindeki köylerine 1922'den sonra, dönmeye başladılar. Türkiye-Irak sınırının henüz belirlenmemiş olmasından dolayı geri dönüş 1923 ve 1924 yıllarında daha da yoğunlaştı. Urmiye, Hakkari ve Kuzey Irak'ta toplanan Asuriler kendilerini korumak için İngilizlerin sınırlı yardımlarıyla da olsa silahlandılar. Çünkü bu dönemde Irak İngiltere'nin bir mandası, İran'da İngiltere'nin etkisi altındaydı. Türkiye yöneticileri Musul sorununu İngilizlerle çözemediği için, Asurileri, kendi Musul planlarını suya düşürecek tehlikeli bir faktör olarak görüyorlardı. Bu nedenle Asurilerin bütün hareketleri ve ilişkileri Türk devleti tarafından takip altına alındı. Türkiye'nin askeri birlikleri sivil yöneticiler tarafından Asurilerin gücü ve imkanları hakkında bilgi toplamak amacıyla görevlendirildiler. Yapılan keşifler sırasında 7 Ağustos 1924 tarihinde Türk görevliler Asurilerin tepkisiyle karşılaştılar. Bu tarihte başlayan ayaklanma Türk devletinin saldırı hazırlıklarını hızlandırdı. 13 Ağustos 1924 tarihinde, Türkiye Genel Kurmay Başkanı'nın hükümete sunduğu rapor ve hareket planı 14 Ağustos 1924 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kabul edildi. Alınan karara göre askeri birlikler değişik alanlardan Cizre, Hakkari, Van ve Bitlis bölgelerine kaydırıldı. İzmir'den sekiz uçak Mardin'e gönderildi. Her türlü erzak ve cephane hazırlıkları yapıldı. Kürt aşiret reisleriyle ilişkiler kuruldu ve rüşvetler verildi. Aşiret güçleri de örgütlenilerek harekete geçirildiler. Urmiye yörelerindeki Asurilerden gelebilecek yardımlara karşı da yoğun önlemler alındı.

Hakkari bölgesinde bulunan binlerce Asuriye yönelik 3 Eylül 1924'te saldırı başlatıldı. Beytuşşebap, Hakkari, Oramar, Çukurca (Çal), Amadiye ve yakın alanlarından oluşan bölgeye yönelik birkaç koldan saldırı gerçekleştirildi. Harekat 1924 Eylül'ünün sonlarına kadar devam etti. Sonuçta yüzlerce Asuri katledildi, onlarca köy yakılıp yıkıldı, geriye kalanlar da İran ve Irak'a göç etmek zorunda kaldılar.

1925'te başlayan Şeyh Sait isyanı ve Turabdin'de Haco Ağa'ya karşı başlatılan takibat sırasında birçok Süryani katledildi. Bu dönemde birçok Süryani Turabdin'den Suriye'ye göç etmek zorunda kaldı. 15 Aralık 1925 tarihinde Cemiyet-i Akvam Lahey Mahkemesi'nin aldığı karar doğrultusunda, Brüksel Hattı olarak bilinen Türkiye ile Irak arasındaki sınır, resmi sınır olarak kabul etti. 5 Haziran 1926'da yürütülen yoğun diplomatik faaliyetler sonucunda İngiltere, Irak ve Türkiye yöneticileri arasında imzalanan bir antlaşmayla Musul sorunu çözüme bağlandı.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Türk devleti Müslüman olmayanlara karşı özel politikaları yürürlüğe koydu. Bütün Süryani genç erkekleri çıkarılan seferberlik kanununa dayanılarak toplatıldılar. Bunlar en ağır işlerde (demiryolları, hava alanları, kara yolları, inşaat işleri, demir döküm fabrikaları vb. yerler) çalıştırıldılar. Yeni kalkındırılan Türkiye'nin batı kesiminde ekonomik yatırımlar yapılırken Süryanilerin yaşadığı yerler yatırımlardan mahrum bırakıldı. Bu şekilde büyüyen ekonomik sıkıntılar ve yoksulluk Süryanilerin göçertme koşullarını oluşturdu. Süryanilere yönelik okulda, askerlikte kısacası yaşamın her alanında dinsel, psikolojik ve fiziksel baskılar yapıldı. Bu baskılar giderek sistematik bir hal aldı. Devlet güçleri bilinçli provakasyonlarla etnik ve dinsel farklılıklara sahip olan kitleleri birbirine karşı kıskırtılarak göçün hızlanmasını sağladılar.

1962-1963 tarihinde Kıbrıs olayları bahane edilerek Süryanilerin çoğunlukta yaşadığı Turabdin'in Midyat şehrinde, devletin özel birimleri tarafından organize edilen ve fanatik kitlelerin yer aldığı bir yürüyüş düzenlendi. Buradaki amaç Süryanilere karşı bir saldırı başlatmaktır. Kanserli geçen yürüyüşten sonrasında özellikle Midyat ve çevresinde bulunan Süryaniler yer yer saldırıya uğradılar. Provokasyonlar, baskılar ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle Süryaniler başta İstanbul'a, daha sonra 1960'lı yıllarda kapıları açılan Avrupa'ya işçi ve mülteci olarak göç etmeye başladılar. Daha sonra devlet manastır ve Kiliselere de yöneldi. 1978 yılında Mardin ilinin sınırları içindeki Mor Gabriel ve Deyrulzafaran manastırları alınan bir kararla kapatıldı. Gerekçe olarak da bu manastırların Ermeni ASALA örgütüne militan yetiştirmesi öne sürüldü. Ardından 29 Ekim 1978'de, Kerboran'ın önde gelen şahsiyetlerinden Endravos Demir kapısı önünde tarandı ve göğsünden aldığı beş kurşunla öldürüldü. Bu cinayetin ardından Kerboran'da kalan bütün Süryaniler Avrupa'ya, özellikle de İsveç'e göç ettiler. Ayrıca bu göç hareketi bütün Turabdin, Botan ve Hakkari'deki diğer Süryani köylerine de sıçradı.

12 Eylül 1980 tarihinde yapılan askeri darbeyle, baskı ve göçertme politikaları daha açık bir hal aldı. 1982 anayasasıyla okullarda yürürlüğe konulan zorunlu din (İslam) dersi Hristiyan dinsel kimliği ön planda olan Süryani halkı üzerinde çok olumsuz bir etki yarattı. Zorunlu İslami din dersi Hristiyan öğrencileri de kapsamına aldığı için aileler çocuklarını okula göndermeyip göç yolunu seçtiler. Yaratılan bu etki ve Avrupa'ya göç imkanlarının da sistematik bir şekilde kolaylaştırılması (Pasaport işlemlerinin çabuklaştırılması, havaalanlarında kaçak kontrollerinin yapılmaması, göçmen şebekelerinin oluşturulması, vb.) Süryanilerin 1980'li yılların başında yoğunlukla Avrupa'ya göçmelerine yol açtı. Bu dönemde Süryanilerin taşınır ve taşınmaz mallarına el konuldu.

15 Ağustos 1984 tarihinde PKK'nin başlattığı silahlı mücadeleye karşı Türk ordu birlikleri yoğun bir şekilde doğu ve güneydoğu bölgelerine kaydırıldı. Türkiye Cumhuriyeti PKK'nin eylemlerini bastırmak için aldığı birçok tedbir yanında Mayıs 1985 tarihinde Köy Koruculuğu sistemini resmen hayata geçirdi. Özellikle Süryanilere karşı din olgusunu kullanan ve devlet örgütlenmesine göz yumulan Hizbullah örgütü Süryanilere yönelik bir çok öldürme ve kaçırma eylemi gerçekleştirdi. Köy Korucuları ve Hizbullah'ın yanında devletin Özel Timleri ve gizli birimleri de Süryanileri, her türlü baskı araçlarıyla, bölgeden kaçtırmaya çalıştılar. Buna rağmen ülkesini terketmeyen onlarca Süryani 1987-1998 yılları arasında katledildi. Ayrıca, Türkiye'deki bütün azınlıklar gibi Süryaniler de devlet tarafından 1960'lı yıllarda gizli kurulan Azınlıklar Takip Kurulu tarafından takibata uğradılar. Birçok olay ve saldırıların faileri meçhul kaldı. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan sonra Süryanilere karşı sistematik bir şekilde uygulanan baskılar nedeniyle Süryani nüfusunun yüzde doksanının üzerinde yurtdışına göç etti. Ayrıca uygulanan baskı politikaları nedeniyle Süryaniler arasında ulusal-siyasal düşünceler gelişmedi. Türkiye'de uygulanan olumsuz politikalar yüzünden 1980'li yıllardan itibaren Süryaniler arasında siyasal düşünceler gelişmeye başladı.

- Bunların başında; 1924 yılında Hakkari ve çevresinde yaşayan Süryanilere yönelik büyük ve kapsamlı bir hareket başlatarak binlerce insanın öldürülmesine, yüzlerce köyün tahrip edilmesine ve onbinlerce insanın Irak içlerine sürülmesine neden olmuştur. Süryanilerin yoğun olarak yaşadığı bu bölgede birkaç köyün dışında diğer bütün köyler boşaltılmıştır.
- 1924-25 yıllarında Urfa ve çevresindeki Süryaniler özellikle Suriye'nin Halep şehrine sürgün edilmişlerdir.
- 1925'te Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan Takriri Sükun Kanunu kapsamında Süryaniler sindirilmiştir.
- 1928 de Mardin de kalan en son Süryani okulu kapatılmıştır.
- 3 Kasım 1928 Yılında T.C. sınırları içerisinde Türk alfabesi dışında başka bir alfabenin kullanılması yasaklandı. Binlerce yıl kullanılan eski Süryanice yazısı bu şekilde yasaklanmış oldu.
- 1 Kasım 1928 yılında çıkarılan bir kanunla Türkçe dışındaki bütün diller yasaklandı. Bu uygulama 01 Ocak 1929'den itibaren yürürlüğe girdi.

- Türk hükümeti 1932 yılında Süryani Ortodoks kilisesinin Patriğini Türkiye sınırları dışına sürerek, Süryani halkını dinsel alanda lidersiz bırakarak, kilise örgütlenmesini dağıtmıştır. Süryani Ortodoks kilisesinin Patriği Mar İlyas Şakir Türkiye’den sürgün edildikten sonra Hindistan’a giderek orada vefat etmiştir. Daha sonra Süryani Ortodoks kilisesinin patriklik kürsüsü Fransızların denetiminde bulunan Suriye’ye yerleştirilmiştir.
- Süryani halkının yaşadığı coğrafik alanların ve yerleşim yerlerinin adları değiştirilerek yeni Türkçe isimler verildi.
- 21 Haziran 1934 yılında oluşturulan Soyadı Kanunu’na göre insanların etnik yapılarını ve kültürel özelliklerini çağrıştıran soyadlarının yerine, zorunlu olarak Türkçe soyadlar getirildi. Böylece herkes geleneksel aile adlarını Türkçe dilindeki soyadlarla değiştirmek zorunda kaldı.
- İkinci Dünya Savaşı döneminde Süryani halkına varlık vergisi adı altında ağır vergiler yüklenerek bir fakirleştirme ve yaşadıkları alanları ekonomik alanda geriletme politikası uygulanmıştır.
- İkinci dünya Savaşından hemen sonra Türkiye Cumhuriyeti devletinin hükümetleri ve yetkilileri Süryani halkı üzerinde terör estirmeye devam etmişlerdir. Bu politika sonucu birçok Süryani katledilmiştir. Yine 1963 yılında Kıbrıs olayları yüzünden devlet yetkililerinin kışkırtmasıyla en büyük Süryani yerleşim birimi olan Midyat üzerine toplu bir saldırı düzenlenmiştir.
- 1963’te devlet tarafından gizli bi şekilde oluşturulan azınlıkları takip kurulu tarafından Süryaniler fişlenmiştir.
- 1980 tarihine kadar Süryanilerin nüfus cüzdanına Süryani ve Hristiyan yazılmaktaydı. 1980 tarihinden sonra Süryani ibaresi kaldırılarak sadece Hristiyan yazılmaya başlandı. 2000 yılında Hristiyan sözcüğü de kaldırılarak Türkiye’deki dinsel kimliğin belirlenmesine son verildi.
- 1979 yılında Süryanilere devlet okullarında zorunlu İslam din dersi verilmesi devlet tarafından karara bağlandı.
- 1997 yılında büyük bir Hristiyan kültüründen geriye kalmış iki Süryani Manastırı olan Mar Gabriel ve Deyrzahfaran manastırlarının kapatılması yönünde T.C. hükümeti karar aldı ve manastırlarda Süryanice dilinde eğitim yapılması yasaklandı.
- 1980’li yılların başından itibaren Turabdin bölgesinden onbinlerce Süryani yapılan baskı sonucu Avrupa’ya göç ettiler. Ayrıca binlercesi vatandaşlıktan çıkarılarak mal ve mülklerine el konuldu. Kısa bir süre içinde Turabdin ve Hakkari birkaç bin insan dışında tamamıyla Süryanilerden boşaltıldı. Göç etmek istemeyen insanlar üzerinde devlet silahlarını taşıyan güçler tarafından yoğun bir baskı ve saldırı düzenlenerek, ellinin üzerinde Süryani insanı faili meçhul bir şekilde katledildi. Böylece Turabdin bölgesi etnik temizliğe tabi tutulmuş ve göç daha da hızlandırılmıştır.
- 10 Ekim 2000 tarihinde Diyarbakır Papazı Yusuf Akbulut Süryani halkı da katledildi dediği için Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi’nde bölücülük yapma iddiasıyla yargılandı. 1915 soykırımını dile getiren kişi ve kurumlar halen tehdit edilmektedirler.
- 12-2002 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan yeni vakıflar yasa tasarısında Süryanilere azınlık statüsü istendiği için, Bakanlar Kurulu tarafından meclise sunulmadan geri çevrildi. 79 seneden sonra hala Türkiye devleti kendi oluşturduğu Lozan Antlaşmasının çerçevesinde Süryani halkını Hristiyan bir halk olarak görmüyor, dolayısıyla varlığı inkar ediyor.
- 2008 Yılında Mor Gabriel manastırına ait arazilere devletin bazı kurumları ve komşu birkaç köy tarafından davalar açıldı ve koymak amacıyla baskılar yapıldı.

Süryani Halkının Hakları Yeni Antlaşmalarda İnkâr Edilmemelidir;

Türkiye Cumhuriyeti devleti uzun yıllar önce Avrupa Birliğine üye olmak için başvurmuştur. Ancak Avrupa Birliği’nin kriterlerini yerine getirmiyerek, bu talebi askıya almıştır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti demokratik

konularda herhangi bir adımı atmayı kendi ırkçı ve tek tipçi siyaseti için bir tehlike olarak görmektedir. Farklı kimliklerin bir daha varlık göstermemeleri için yürüttüğü asimilasyoncu, soykırımcı ve inkarcı politikalarından vazgeçmemektedir. Lozan Antlaşmasından bugüne kadar bölgesel ve uluslararası düzeyde imzaladığı antlaşmaların birçoğu güvenlikçi, anti demokratik ve kendi içindeki halklara karşı tedbirler esas alınmıştır. İnsan hakları ile ilgili imzaladığı bazı antlaşmalar ise, kağıt üzerinde kalmış ve hiç bir şekilde uygulanmamışlardır. İstanbul sözleşmesinde görüldüğü gibi fırsat bulduğunda bu tür antlaşmalardan vazgeçmiştir.

08.11.2000 tarihinde Avrupa Birliğine üyelik için hazırlanan ve dünya kamuoyuna sunulan ortak belge, Türkiye Cumhuriyeti'nin gerçek stratejisini ortaya koymuştur. Çünkü bu ortaklık belgesi, ekonomik çıkarları esas alan bir amaçla hazırlandığından dolayı, Helsinki Nihai Senedi, Paris şartı, Viyana sözleşmesi ve Kopenhag kriterleriyle tepeden tırnağa çelişmektedir. Avrupa Birliği ile Türkiye arasında hazırlanan fakat hayata geçmiyen ortaklık belgesi, Süryani, Ermeni, Rum, Kürt ve diğer azınlıklar açısından Lozan Antlaşması'ndan daha geri ve bu halkların haklarını gözardı etmiştir. Burada tarihi tecrübelerden çıkarılan dersler neticesinde, Türkiye Cumhuriyet ile imzalanacak yeni antlaşmalarda da aynı inkarcı siyasetin izlenebileceği kaygısını yaşamaktayız. Türkiye ile Avrupa Birliği arasında hazırlanan ortaklık belgesinde belirtilen bireysel, kültürel haklar formalite olarak dile getirilmiştir. Çünkü Avrupa Birliği pazarını genişletme politikasını yürüttüğü için halkların özgün hakları, mevcut durumları ve gelecekleri üzerinde durulmamıştır. Biz bütün Avrupa ülkelerinden, 1914-15'te Ermeni halkıyla birlikte Süryani halkının (Sayfo) Soykırım tasarılarını hazırlayıp kararlaitirilmesini beklemekteyiz. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti ile yapılacak her yeni antlaşmada demokratik değerlerin ve Süryani halkının etnik kültürel haklarının esas alınmasını talep etmekteyiz.

Bu temelde Avrupa Süryani Birliği (ESU) olarak, Lozan Antlaşmasında imzası bulunan devletleri, Avrupa Birliğini ve Birleşmiş Milletlerin kurum ve yetkililerini sağduyuyla hareket etmeye ve Süryani halkının gerçekliğini görüp, ulusal ve toplumsal etnik kimliği üzerindeki yüzyıllık baskıyı ortadan kaldırmaya davet ediyoruz.

Talepler;

- Lozan Antlaşmasını imzalayan devletlerin Süryani halkına karşı uygulanan inkarcı politikaları ortadan kaldırmak için görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri.
- Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletlerin Süryani halkının kimliğinin tanınması ve bütün haklarının güvence altına alacak bir mekanizmanın oluşturulması.
- 1915 Süryani Sokırımının Türkiye Cumhuriyeti devleti ve Birleşmiş Milletler tarafından tanınması.
- Lozan Antlaşmasınının 100. Yıl dönümü vesilesiyle uluslararası bir konferansın düzenlenmesi.
- Türkiye Cumhuriyeti devletinin son 100 Yılda Süryani halkına karşı işlediği suçların ve sebep olduğu zararların araştırılması.
- Birleşmiş Milletlerin bünyesinde Türkiye'deki Süryanilerin durumunu takip edecek bir temsilciliğin kurulması.
- Süryani halkının Türkiye sınırları içerisinde yerli halk olarak kabul edilip haklarının anayasal güvenceye alınması.
- Süryanilerin Türkiye'de yaşayan diğer vatandaşlarla din, dil, ırk, etnik ve geldiği bölge ayırımı yapılmaksızın kanunlar önünde eşit tutulması.
- Süryanice dilinde bireysel ve grupsal olarak eğitim hakkının tanınması.
- Süryani halkına kendi kültürünü, gelenek-göreneklerini özgürce yaşatma ve geliştirme hakkının tanınması.
- Süryani halkına dinsel ibadet özgürlüğünün tanınması.

- T.C. kuruluşundan bu yana boşalan Süryanilerin yerleşim birimleri ile mal ve mülklerin geri verilmesi.
- Süryani halkının bütün siyasal, sosyal ve kültürel kurum-kuruluşlarının resmen tanınması veya kurma hakkının tanınması.
- Süryanice dilinde basın-yayın hakkının tanınması.
- Süryani halkının demokratik haklarının tanınması.
- Süryani halkının, ulusal kimliğiyle kabul edilmesi.
- Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin üyeliği konusunda geliştireceği ortaklık belgelerini Uluslararası anlaşmalara göre düzenlenmesi ve Süryani halkında bu kapsamda tanımlanması.
- Lozan'da Müslüman olmayan azınlıklara, tanınan hakların Süryani halkı için daha geniş ve yeni koşullara göre düzenlenerek uygulanması.
- Süryani halkının Türkiye tarafından dini bir azınlık olarak değil etnik bir kimlik olarak tanınması.
- Süryanice anadilde eğitim hakkının yasalarla güvence altına alınması ve okulların açılması.
- Süryani halkı üzerinde dinsel baskıların kaldırılması. Kilisenin itibarı ve kiliseye ait bütün mal ve mülkün iade edilmesi.
- Sosyal ve kültürel derneklerin, spor kulüplerinin, enstitülerin, akademi ve vakıfların açılması.
- Anadil ile gazete, dergi, kitap, broşür, sözlük, ansiklopedi, katalog vb. materyallerin basılıp dağıtılması.
- Radyo, televizyon, Süryanice yayın kuruluşlarının açılması.
- Süryani insanların yurtlarına dönme koşullarının yaratılması ve güven ortamının oluşturulması.
- 1980'li yıllardan bugüne kadar katledilen Süryanilerin faillerinin ortaya çıkarılıp yargılanması.
- Kilise ve manastırlarının inşası, restorasyonu ve korunmasını yasaklayan kanunların ortadan kaldırılması.
- Süryani halkının tarihsel kültürel eserlerini koruma altına almak ve dünyaya tanıtmak amacıyla bir müzenin kurulması.

Sonuç;

Lozan Antlaşması'nda yukarıda açıkladığımız üzere sadece gayrimüslim cemaatler azınlık olarak kabul edilmiştir. Lozan'la gayrimüslim'lere tanınan azınlık hakları 44. madde gereğince uluslararası güvence altına alınmıştır. Lozan' da azınlık olmanın kriteri (kıstası) gayrimüslim olmak olarak belirlenmiştir. Ancak fiiliyata baktığımızda, Türkiye Cumhuriyeti bürokrasisi ve diğer organları genellikle azınlıkları sadece, Rum, Ermeni ve Yahudi olarak ifade etmekte ve bu haklardan yalnızca bu üç grubun yararlanmasına olanak tanınıyor.

Devletin bazı kurumlarında Lozan'dak, gayri müslim azınlıkları Rum, Ermeni, Musevi, Bulgar, Gürcü, Süryani ve Keldani olarak ifade ediyor. Örneğin; Vakıflar Genel Müdürlüğü Müdürlüğü.

Son çıkan 24.01.2003 tarihli Vakıflar yönetmeliğinde bu ikinci görüş hakim olmuştur. Ancak inkarcı zihniyetten kaynaklanan engellemeler devam etmektedir. Bu yönetmelik Lozan'ın kapsamına giren bütün azınlık vakıflarını tek tek saymıştır. Sayılmış olan bu vakıflar, Rum, Ermeni, Musevi, Bulgar, Gürcü, Süryani ve Keldanilere ait olan vakıflardır. Lozan'ın kapsamına uygun olan bu durum yalnızca vakıflar açısından ortaya konulmuştur.

Süryanilere gelince; Süryanilerin Lozan Antlaşması'yla azınlıklara tanınan haklardan neden yararlandırılmadığı sorusuna resmi makamlar, bu cemaatin Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte bu haklardan feragat etmiş oldukları yanıtını veriyorlar. Bu tamamen uydurma bir iddiadır. Velez ki, böyle bir

feragat olayı mevcutsa bile hukuken geçersizdir; çünkü azınlık hakları, Thomas Hobbes'dan (1588-1679) bu yana bireysel haklardır. Yani kolektif olarak kullanıldığı halde gruba değil, bireye verilmiştir. Grup hak sahibi değildir. Dolayısıyla, bir bireyin hakkından o bireyin mensubu olduğu grubun lideri-temsilcileri (Patriği, Metropoliti) feragat edemez. Özellikle bu hak uluslararası bir anlaşmayla getirilmişse ve hiçbir biçimde kaldırılmayacağı açıkça belirtilmişse, (md.37). Bu açıdan, yukarıda sözü edilen, md.42/1' den feragat da hukuken geçersizdir.

Lozan'ın hiçbir maddesinde, "azınlıklar yalnızca Rum, Ermeni ve Yahudilerdir" diye bir ibare mevcut değildir. Dolayısıyla fiiliyattaki Süryanilere ilişkin azınlık olmadıklarına dair görüş ve uygulamalar da tamamen Lozan Antlaşması'nın lafzına ve ruhuna aykırıdır. Süryaniler gayrimüslim bir halk olmalarına rağmen, okul açmıyor, Ermeni veya Rum olmadıkları gerekçesi ile bu cemaatlerin kurdukları okullara dahi alınmalarına engel olunuyor, Lozan'a rağmen kendi dillerinde eğitim yapma hakları ellerinden alınmıştır. Mezopotamya'nın ilk Hristiyan halkı olan Süryanilerin uluslararası bir antlaşma olan Lozan Antlaşmasıyla tanınmış olan "pozitif haklardan" yararlandırılmamaları tamamen politik bir tavırdan kaynaklanmaktadır. Ancak bu tavır ve uygulama tamamen Lozan Antlaşmasına aykırı olduğu gibi, Uluslararası insan hakları antlaşmaları ve hukukta hiçe saymaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti aynı konum, aynı hukuksal durum ve aynı özelliklere sahip olan vatandaşları arasında ayrımcılık yapıyor, bazı gayrimüslim vatandaşlarını Lozan'ın tanımış olduğu azınlıklar statüsüne sokmuş; bazı vatandaşlarını ise bundan mahrum bırakmıştır.

Türkiye bu uygulamayla Lozan Antlaşması'yla birlikte uluslararası yasaları ve demokratik hakları ihlal etmeye devam etmektedir. Süryaniler açısından endişe ve huzursuzluk yaratan bu durum, 05.11.2003'te yayınlanan Avrupa Birliği İlerleme raporuna da yansıtılmıştı. 6 Ekim 2004 tarihli son ilerleme raporunda da; Gayrimüslim Süryani azınlığın halen okul kurma iznine sahip olmaması bir hak gaspıdır. Uluslararası bir anlaşma olan Lozan Antlaşması gayrimüslim vatandaşlar için pozitif haklar getiriyor. Yani diğer bütün vatandaşların sahip oldukları haklardan ziyade kendi kimlik ve kültürlerini sürdürüp yaşatabilmeleri için onlara uluslararası güvencede olan pozitif haklar tanıyor. Bu açıdan Lozan Antlaşması'nın azınlıklar yönünden dönemin şartlarına göre önem taşımışsada, Türkiye devletinin kurumlarında hükümet uygulamalarında ve azınlıkların kendi değerlerini koruyup geliştirmesine bir değer görmemiştir. Ancak Lozan Antlaşması Türkiye Cumhuriyeti ile birçok devlet tarafından imzalanan uluslararası resmi bir azınlık hakları belgesidir. Çok kültürlü, insan haklarına saygılı, demokratik, laik bir hukuk devleti olmanın ilk adımının Lozan'ın azınlık haklarını içeren bu bölümünün tam olarak, samimiyetle uygulanmasından ve bu hakların daha da ve bu döneme uygun bir şekilde geliştirilmesinden geçtiğine inanıyoruz. Lozan'ın bütün azınlıklar için tam ve demokratik prensiplere uygun bir şekilde uygulanması ile, Türkiye devleti uluslararası düzeyde önem ve prestij kazanacaktır. Bunun yanında Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde büyük ivme kazandıracak ve böylece bu konuda Avrupa Birliği ile Türkiye arasında var olan birçok sorun çözülecektir.

Avrupa Süryaniler Birliği (ESU)

24.04.2023